

ÇEVİRİMİÇİ BİR "YARGI" KURUMU OLARAK SOSYAL MEDYA: ADALET BİR TIK ÖTEDE Mİ?

Social Media As An Online Jurisdiction: Is Justice One Click Beyond?

Dr. Öğr. Üyesi. Cihan OĞUZ

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Yeni Medya ve İletişim Bölümü, İstanbul/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0997-0826>

ÖZET

Sosyal medya, gücü ve etkin konumu sayesinde, sadece günlük hayatı değil, kamusal alanı da etkilemektedir. Bu durum özellikle kadına karşı şiddet olaylarında kendini göstermektedir. Sosyal medyaya yansıyan bir saldırı haberi yargıya da harekete geçirmekte, fotoğraf ve video gibi görsel malzemelerin de kanıt olarak dosyaya girilmesiyle, şikâyet veya soruşturmada önceleri "basit yaralama" olarak kayda geçen bir olay, zincirleme tepkiler sayesinde bir anda farkındalık oluşturarak toplumsal bir olay haline dönüşmektedir. Özellikle ilk soruşturmayı yürüten savcılar genellikle saldırganları serbest bırakmakta, ancak olayın sosyal medyaya yansımalarından sonra zanlılar tekrar savcılığa çağrılmakta, çoğu kez de tutuklanmaktadır. Bu sürecin aktif bir unsuru olan sosyal medyanın adalet kurumlarını bu derece etkilemesinin ve yönlendirmesinin izdüşümünde pek çok neden vardır. Bunlardan en önemlisi, yargı kurumunun ve yasaların akıp giden hayatın gerisinde kalması sayılabilir. Sosyal medyanın örgütlenmeye elverişli, interaktif ve paylaşımları anında çoğaltan gücü karşısında "manuel" işleyen adalet mekanizması ağır kalmaktadır. Bu çalışmada, sosyal medyanın gündemdeki olaylara müdahale ederek yargıya harekete geçirmesinin nedenleri ve sonuçları iletişim sosyolojisi açısından irdelenerek, bazı örnek olaylar analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Yargı, Adalet duygusu, Kadına şiddet.

ABSTRACT

Thanks to its power and effective position, social media affects not only daily life but also public sphere. This situation manifests itself especially in violence against women. The news of an attack on social media also triggers the judiciary, and with the inclusion of visual materials such as photographs and videos in the file as evidence, an incident that was previously recorded as a "simple injury" in the complaint or investigation suddenly creates awareness and turns into a social event thanks to chain reactions. In particular, prosecutors conducting the initial investigation usually release the attackers, but after the incident was reported on social media, the suspects are summoned to the prosecutor's office again and are often arrested. There are many reasons why social media, which is an active element of this process, affects and guides the justice institutions to this extent. The most important of these is that the judiciary and laws fall behind the flowing life. In the face of the power of social media that is convenient for organization, interactive and instantly increases the posts, the justice mechanism that operates "manually" remains cumbersome. In this study, some case studies will be analyzed by examining the reasons and consequences of social media's intervention to the events on the agenda and mobilizing the judiciary in terms of communication sociology.

Keywords: Social media, Judgment, Sense of justice, Violence against women

1. GİRİŞ

Son yıllarda sosyal medyaya yansıyan kimi toplumsal olaylarda, yargı sürecinin dijital dünyanın *itkisiyle* şekillendiğine tanık oluyoruz. Dördüncü güç olan medyanın bu itkisi kuşkusuz geçmişte de zaman zaman kendini göstermekteydi. Zaten medyanın bir amacı da farkındalık yaratarak gerektiğinde "pireyi deve gibi göstermek"tir. Ne var ki, özellikle son yıllarda toplumsal bir sorun haline dönüşen "kadına şiddet" olgusu karşısında bu çark *abartı* düzeyini aşarak -gerçekte olduğu gibi- "dev bir soruna" hak ettiği ölçüde mercek tutmaya başlamıştır.

Toplumda kadına yönelik şiddet ve/veya taciz olaylarının - sosyal medyanın görünür kıldığı bir dijital refleksi- gündemin üst sıralarına taşınması sadece farkındalık yaratmakla kalmamış, sürdürülebilir bir tepkiselliği de beraberinde getirmiştir. Bugün artık siyasal/felsefi yelpazenin neresinde olurlarsa olsunlar -

sosyal medya platformunda veya ana akım medyada- hemen hemen tüm medya organları bu konuda “ağız birliği” etmişcesine yargı kurumlarını harekete geçirmek için birbirleriyle yarışmaktadır.

Sosyal medya, gücünü, sadece ana akım veya konvansiyonel medya dediğimiz “merkez” medya ile arasındaki “hız” konusunda göstermemektedir; bunu da aşan biçimde, sosyal medya, geleneksel medyanın gündem oluşturmaya katkı sağlamakta, dahası, geleneksel medyayı buna “mecbur” bırakmaktadır. Sosyal medyada yer alan haber içerikli bir video veya fotoğraf karesi, paylaşımlar sayesinde on binlerce, hatta milyonlarca kişiye ulaşmakta, kısa süre içinde tıklanma rekorları kırarak gündeme oturmaktadır. Haber yayma tarzı ve tekniği ne kadar farklı olursa olsun, geleneksel medya bu gerçeğe kayıtsız kalamamaktadır. Kısacası, sosyal medya, interaktif özelliğiyle geleneksel medyayı kendi çemberine çekmektedir.

Bu noktada “yönleşme” kavramı da gündeme gelmektedir. “Yönleşme, televizyon, radyo ve basın arasındaki keskin çizgilerin belirsizleşmesine işaret etmektedir. Yönleşmeyle birlikte gazete gibi medya organları çevrimiçi haber portallarıyla ve/veya yayıncılık şirketleriyle birleşmiştir. Medya ürünleri sayısallaşmayla birlikte ses, metin ya da video formatında bilgisayarlarda, televizyonlarda ve mobil telefonlarda görüntülenebilir.” (Çetinkaya, 2018: 126). Böylece, dördüncü kuvvet, yönleşme yoluyla geleneksel medya-yeni medya birleşmesini sağlamış görünmektedir.

Bir anlamda, yazılı-görsel-işitsel medya, iletişim kanallarının çevrimiçi lehine gelişmesiyle kendilerini yeniden dizayn etmeye başlamıştır. Habercilik açısından bu *korelasyon* olumlu sonuçlar doğurmuştur. “Dördüncü kuvvet” olarak nitelendirilen basın (medya), yasama-yürütme-yargı üçgeni karşısında eskisi kadar “siyasal/toplumsal” açıdan güçlü olmasa da, teknolojik bakımdan bariz bir üstünlüğe kavuşmuştur. Bu üstünlük medyaya yeni bir açılım kazandırmış, medya yasama-yürütme-yargı mekanizmalarının “hantal” yapısını harekete geçirmek için geçmişe göre daha *basın* bir güç elde etmeye başlamıştır. Geleneksel medyanın *analog* yayınına karşılık sosyal medya ve çevrimiçi gazeteciliğin okuru ve seyirciyi de haberciliğin içine katarak *diyalog* zeminine kapı açan yapısı ise yeni medyanın *teknolojik zaferini* ilân etmiştir.

Bu “iyimser” bakış tarzı elbette bireylere “gündeme hâkim olma” veya “gündemi değiştirme” hakkı tanınmasına ilişkin bir tespit değildir. Görünürde, “sosyal medya kapsamında herkes içerik üretme, üretilen içeriğe katkıda bulunma ve yorumlama imkânına sahiptir. Bu sayede aktif kullanıcıların oluşumu gerçekleşmektedir.” (Gezgin ve Kırık, 2018: 13). Ancak yeni medyada *bu kadarlık* demokratik hak “olmazsa olmaz” bir *lütüftür*. Çünkü hem medyayı yöneten/yönlendiren güçler zaman zaman teknolojinin bu derece yaygın ve sınır tanımaz olması karşısında eli kolu bağlı duruma düşmektedir hem de kendilerine o gücü veren tüketicilerin (okurun/seyircinin) önünde sonunda *söyleyecek bir sözü* olmalıdır.

Bu süreç, nereye evrileceği henüz belirsiz olmakla birlikte, kısmen de olsa şekillenmiştir:

“Dünya, uyanır uyanmaz dizüstü bilgisayarlarına, tabletlerine veya akıllı telefonlarına uzanan ve oradan arkadaş edinen, haber paylaşan, partiler, buluşmalar, sanatçılar, âşıklar, okul hakkındaki bilgilere erişen bir nesille karşı karşıya. Onlar bunu yaptıkça her tıklamaları izleniyor, grafiğe alınıyor ve biriktiriliyor; onlara öneriler sunuluyor; neyin revaçta olduğu duyuruluyor; reklamlar onlara göre düzenleniyor; enformasyon akışına ayar veriliyor; gelir akışı en üst seviyeye çıkarılıyor; gerçeklik düzeltiliyor.” (Witthof, 2019: 107).

Bu *küresel trajedi* kendi özgün *çelişkinin* de yaratmaktadır: Tüm kuşatılmışlığına karşın sosyal medyanın ve çevrimiçi gazeteciliğin *halk adına* “dördüncü kuvvet” olma misyonu, yasama-yürütme-yargının dönemsel hegemonyasına rağmen varlığını korumaktadır. O halde, ister kökeni ve sosyo-genetik yapısı itibarıyla, ister toplumdaki madun/mağdur/mazlum kesimlerin (zoruyla değil) zorlamasıyla olsun, gazeteciliğin *mayasında* adalet duygusu yatmaktadır. Sosyal medyanın “yargılayan ama ceza veremeyen” çevrimiçi bir adalet mekanizmasına dönüşmesinin ayak izlerini bu eksende aramak yanlış olmayacaktır.

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLAYLARI VE SOSYAL MEDYA

Sosyal medyanın giderek yaygınlaşmasıyla birlikte bu mecralarda yapılan paylaşımlar zaman zaman gündemin ilk sıralarında haber olarak yer almaktadır. Özellikle son birkaç yıldır sosyal medyaya yansıyan kadınlara yönelik kimi şiddet veya taciz olayları yargıyı da harekete geçirip yönlendirmekte, bu anlamda sosyal medya adeta “dijital savcı” gibi davranarak mahkemelere yol göstermektedir. Yargı kurumu da, sosyal medyaya yansıyan ve milyonlarca kişinin önüne haber olarak düşen bir gelişmeye kayıtsız kalamamaktadır.

Bu anlamda, üzerinde düşünülmesi gereken en temel şey, insanların adaleti neden sosyal medyada aramaya kalktıkları sorusudur. Her şeyden önce, uğradığı haksızlığı veya saldırıyı o güne değin yargıya ve toplumdaki diğer insanlara duyuramayan bireyler, bugün artık sosyal medyadaki interaktif katılım, paylaşımlar ve muhatabı olan kurumları/kişileri (bakanlar, siyasiler, bürokratlar) etiketleme yoluyla sorununa *ortak etmeyi* başarmaktadır. Bu, sadece demokratik bir sosyal hak değil, kamusal anlamda da işlevsel bir kazanımdır. Kadına yönelik şiddet özelinde düşünülecek olursa, geçmişte basit bir polisiye olay veya “aile içi mesele” gibi görülen, hatta fiili saldırı eğer ağır yaralanma ya da ölümle sonuçlanmamışsa Türk Ceza Kanunu’nda “basit yaralama” olarak nitelendirilen ve tutuklama bile gerektirmeyen bu tür saldırılara bakış tarzı günümüzde neredeyse kökten değişmiştir. Bu değişimde veya zihniyet devriminde sosyal medyanın rolünü yadsımak haksızlık olacaktır. Zira toplumsal değişimin hızı karşısında yasaların ve uygulamaların geri kalması normaldir. Yönetenlerin ve kolluk kuvvetlerinin yeni toplumsal koşullara uyarlanma süreci de genellikle kendiliğinden olmamaktadır. O halde, yasaların güncellenmesi ve toplumun sosyolojisinin okunması için *farkındalık* yaratmaya ihtiyaç duyulacaktır. Peki bu farkındalığı kim yaratacaktır? Bu noktada, elindeki gücü sınırsız şekilde kullanmaya *muktedir* sosyal medya öne çıkmaktadır.

Sosyal medyanın bu denli muktedir olmasının izdüşümünde, haberi yayınlayan veya paylaşan öznenin çoğu kez *bizzat vatandaşın kendisi* olması yatmaktadır. Başka bir ifadeyle, “sosyal medya birbirini görmeden ortak taleplerini dile getiren sanal kitlelerin ortaya çıkmasını sağlamakta, bu durum egemen medyaya kafa tutan ve tek yönlü iletişimin doğasına kafa tutan yurttaş hareketini de temsil etmektedir (Arık, 2013: 27). Bu, görünüşte “haber” amaçlı bir faaliyet değildir. Çünkü “haberleri sosyal medya platformlarında takipçi ya da arkadaş gruplarıyla paylaşmak günümüzde olağan bir günlük aktivite haline gelmiştir. Genellikle ne amaçla yapıldığı üzerinde çok düşünmeden her gün ve her fırsatta yapılan paylaşımlar, sosyal medya sayfalarındaki içeriklerin önemli bir miktarını oluşturmaktadır” (Atalay, 2019: 180). Şu halde, bireyler “haber değeri” taşıyıp taşımadığına bakmaksızın, kendileri için olağan veya ekstrem kimi gelişmeleri sosyal medyada (özellikle Twitter’da) paylaşmakta, basit gibi görünen bu paylaşımlar (video, fotoğraf veya Twit) başka kullanıcılar tarafından paylaşılarak çoğaltılmakta, sosyal medyadaki bu yaygınlık internet gazeteciliğinin de dikkatini çekmekte ve olay haberleştirilmektedir. Bu haber, sayısız sosyal medya platformu ve internetteki haber siteleri tarafından kullanılarak kısa sürede milyonlarca kişiye ulaşmaktadır. İşte bu hızlı yayılma, bir anda “sıradan” bir haberin tüm ülkeyi ilgilendiren toplumsal bir meseleye dönüşmesini sağlamaktadır. Olay sadece haberle sınırlı kalmamakta, “dijital aktivizm” sayesinde bir kampanyaya da dönüşmektedir. Radsch’a (2016) göre, “İnternet, akıllı telefonlar ve diğer web tabanlı araçlarla gerçekleştirilen siber aktivizm ya da dijital aktivizm de klasik aktivizm türlerinde olduğu gibi, organize olmak, harekete geçmek ve farkındalık yaratmak amacıyla gerçekleştirilmektedir” (Aktaran: Satır, 2020: 97). Özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinde bunu görmek mümkündür.

Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi’nin, 2020 yılının ocak-ekim aylarını kapsayan 10 aylık döneminde medyaya yansıyan cinayetlerine ilişkin yaptığı araştırmaya göre, 2020 yılının 10 aylık zaman diliminde en az 256 kadın cinayet sonucu yaşamını yitiren, en az 197 kadının ölümü ‘şüpheli ölüm’ olarak kabul edilmiştir. Şüpheli olarak kayda geçen ölümlerle beraber 2020 yılının ilk 10 ayında toplam 453 kadın yaşamını yitirmiştir. Kadınların yüzde 37,9’u evli olduğu erkek ya da eskiden evli olduğu erkekler tarafından, yüzde 18,4’ü tanıdık/akraba, yüzde 16’sı birlikte olduğu erkek tarafından öldürülmüştür. Medya taramasından edinilen veriye göre, kadınların yüzde 57,8’i ateşli silahla, yüzde 27,3’ü kesici aletle, yüzde 6,6’sı boğularak, % 3,5’i darp edilerek öldürülmüştür. Öldürülen kadınların yüzde 3,5’inin ise nasıl öldürüldüğü tespit edilememiştir. (<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kadin-cinayetleri-raporu-10-ayda-453-kadin-olduruldu-1791007>). Bilanço, Türkiye’de neredeyse her gün bir kadının öldürüldüğünü göstermektedir.

3. SOSYAL MEDYA VE YARGI

Kadına yönelik şiddetin artmasıyla birlikte sosyal medyanın müdahalesi de artmaya başlamıştır. Bu müdahale doğal olarak ana akım medyayı da etkilemiştir. Yıldırım’a (2009: 41) göre, “Gazetecilik kitle iletişiminin gelişmesi ile birlikte yeni donanımlar kazanmaktadır. Her kitle iletişim aracının kendine özgü yapısı içerisinde gazetecilik pratikleri şekillenip gelişmektedir. Dahası internet, gazetecilik uygulamalarının yanında geleneksel okuyucu konumunda da değişimin işaretini vermekte, geleneksel okuyucu yeni medyalarla birlikte “kullanıcıya” dönüşerek aktif hale gelmektedir.” (Aktaran: Yurdigül ve Yüksel, 2012: 149). Dolayısıyla, geleneksel çizgideki ana akım medya da sosyal medyadan gelen haber nitelikli olaylara yer vermektedir.

Bu anlamda, kadına şiddet özelinde, hem yeni medya hem de geleneksel medyanın *haber taarruzuna* girdiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu taarruzun tek hedefi kadına yönelik şiddeti veya kadın cinayetlerini kamuoyuna duyurmak değil, aynı zamanda kamuoyu oluşturmaktır. Geçmişte bu işlevi tek başına üstlenmek zorunda kalan ve sınırlı yayılma gücü bulunan geleneksel medya, sosyal medya ve çevrimiçi gazeteciliğin etkin gücü sayesinde “lokomotif” özelliğini yitirse de, gazetecilik refleksini yeniden kazanmaya başlamıştır.

Kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddet konusunda “kamuoyu oluşturma”nın en *somut* adımı, sadece kadınların ortak paylaşımında bulunması, kampanyalar düzenlemesi ve birbirlerine maddi/manevi/hukukî destek vermeleri değil, aynı zamanda zanlıların (saldırganların) hak ettiği cezayı alması ve bunun da diğer potansiyel saldırganlar için “caydırıcı” olmasıdır. Bunun yolu da soruşturmaları ve mahkeme aşamalarını takip etmek, haksızlık karşısında özellikle sosyal medya üzerinden yargıyı uyarıcı paylaşımlar yapmaktır. Birkaç istisna dışında, kadına yönelik şiddet konusunda son birkaç yıldır bu “taktik” uygulanmakta ve olumlu sonuç vermektedir. Taktik olumlu sonuç vermesine ama, “*Ya sosyal medya olmasaydı?*” sorusu da adalet terazisinin bir kefesinde yanıtını sabırsızca beklemektedir.

Peki. dördüncü kuvvet olan medyanın, somut olaylarda uyarıcı yayın yaparak savcılar, hâkimleri, hatta hükümeti etkilemesi yeterli midir? Ne derece meşrudur? Sosyal medyanın uyarıcı yayınları olmadan adalet gerçekleşmeyeceğine veya gecikeceğine göre, yargı kurumundaki *eksiklik* nereden kaynaklanmaktadır? Kuşkusuz Türkiye’de yargının iş yükü çok ağırdır. Mahkemelerde milyonlarca dosya yıllardır karar için beklemektedir (<https://www.ntv.com.tr/turkiye/6-bin-893-mahkemede-1-3-milyon-dosya,dxPeSIVFeU-HpAY9yPPF8g>). Savcılar çoğu kez karakollardan veya Emniyet Müdürlüklerinden gelen polis fezlekesini ayrıntılı şekilde incelemeyen onaylayıp imzalamakta, bu da kimi zaman mağduriyetlere yol açmaktadır. Ayrıca, “uygulamada yaşanan önemli sıkıntılardan biri de çok sayıda niteliksiz adli evraka takipsizlik kararı (Kovuşturmayaya Yer Olmadığına Dair Karar) yazmakla uğraşan savcılarının, nitelikli olaylara gerekli vakti ayıramamalarıdır.” (Polater, 2015: 291). Bu nedenle de, “nitelikli olay” olarak tanımlanan kadına şiddet olgusu gibi vakalar bürokrasinin ve duyarsızlığın engeline takılmaktadır.

Olayın Emniyet boyutuna gelince; polisler veya karakol amirleri, özellikle aile içi şiddet konusunda “uzlaştırıcı” bir rol üstlenmeyi tercih etmekte, “*Aile içinde olur böyle şeyler*” diyerek olası bir cinayete bilmeden kapı aralamaktadır. Nitekim, 2009’daki bir olayda:

“İstanbul’da yaşayan 4 çocuk annesi 35 yaşındaki Zübeyde Yıldız, kendisini sürekli dövdüğü için eşi Zeki Kahraman’dan boşandı. Ancak yakınları araya girdi, çift 5 yıl sonra bu kez imam nikahıyla yeniden bir araya geldi. Zübeyde Yıldız, yine dayak yemeye başlayınca Şişli Karakolu’na defalarca “beni koruyun” diye başvurdu. Ancak Zübeyde Yıldız, polisin her defasında “aile içinde olur böyle şeyler, barışın” telkiniyle eve döndü. Ancak Yıldız dayanamadı, 4 çocuğuna da yanına alıp kayıplara karıştı. Sık sık ev değiştirdi. Her defasında eski eşi onu buldu. Zübeyde Yıldız, Beyoğlu Savcılığı’na başvurdu, tehdit altında olduğu gerekçesiyle koruma istedi. Ancak, Zeki Kahraman, Zübeyde Yıldız’ı çalıştığı konfeksiyon atölyesinde gece vakti buldu ve diğer işçilerin gözü önünde defalarca bıçaklayarak öldürdü.” (<https://www.cnnturk.com/2009/turkiye/08/02/devlet.yine.kadini.koruyamadı/537469.0/index.html>).

Son dönemde, kadına yönelik şiddetin ve kadın cinayetlerinin artmasıyla bu konuda Emniyet güçleri de daha duyarlı hale gelmeye başlamıştır. Medyanın bu konuda da “lokomotif” görev üstlendiğini söylemek mümkündür.

Yargının sosyal medya ve onun etkilediği geleneksel medyanın dikkat çekmesi sayesinde kadına yönelik şiddet olaylarında dosyayı yeniden değerlendirmesi ve suçu işleyen failleri yeniden ifade vermeye çağırması son yıllarda sıkça rastlanan bir uygulama halini almıştır. Zaten savcılara ve mahkemelere bu tür konularda “duyarlı olmaları” için gerek iktidar gerekse muhalefet ve sivil toplum kuruluşları tarafından yeterince *demokratik baskı* yapılmaktadır. Kamuoyunun ve onun temsilcisi medyanın bu baskısı karşısında yargı kurumu ister istemez vakaları günün koşullarına göre değerlendirmekte, önceden “basit yaralama” suçu öngördüğü saldırganlara karşı artık daha ağır yaptırımlar içeren cezalar vermektedir.

4. ÖRNEK OLAYLAR

4.1. “Şortlu Hemşire” Ayşegül Terzi’ye Yönelik Şiddet Olayı

12 Eylül 2016 tarihinde meydana gelen olayda, İstanbul Maslak'taki bir hastanede çalışan ve görevinin bitmesinin ardından akşam evine dönmek için otobüse binen 23 yaşındaki hemşire Ayşegül Terzi yolculuğu sırasında bir kişinin önce sözlü tacizine uğramış, ardından saldırgan şort giydiği gerekçesiyle genç kızın kafasına tekme atmıştır. Olayın ardından kamera kayıtları ve çeşitli araştırmalar sonucunda saldırganın 35 yaşındaki güvenlik görevlisi Abdullah Çakıroğlu olduğu tespit edilmiş, zanlı 5 gün içerisinde tutuklanmıştır. Ancak Çakıroğlu tutuklandıktan 37 gün sonra tahliye edilmiştir.

Sosyal medyada olayın geniş şekilde yer bulması ve artan tepkiler üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tahliye kararına itiraz etmiş, saldırgan Nöbetçi 9'uncu Ağır Ceza Mahkemesi'nin o itirazı kabul etmesi üzerine Çekmeköy İlçe Emniyet Müdürlüğü ekiplerince yakalanarak gözaltına alınmıştır. Çıkarıldığı mahkemede de tutuklanmıştır.

Ancak Abdullah Çakıroğlu cezaevine gönderildikten 3 gün sonra avukatının itirazı üzerine bir kez daha serbest bırakılmış, İstanbul Anadolu 10. Ağır Ceza Mahkemesi davaya ilişkin delillerin toplandığını belirterek tutuklama kararını kaldırmıştır.

Resim 1: Saldırgan Emniyet Müdürlüğü'nden çıkarılırken

Kaynak: <https://ekmekvegul.net/gundem/abdullah-cakiroglunun-avukati-cakiroglundan-farksiz>, 15.01.2021

1 yıl süren yargılama sonunda ise Abdullah Çakıroğlu, 9 yıl 4 aya kadar hapis cezası istemiyle yargılandığı davada 3 yıl 10 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Mahkeme, sanık Abdullah Çakıroğlu'nu, 'Basit yaralama' suçundan 8 ay, 'İnanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme' suçundan 2 yıl ve 'Hakaret' suçundan da 1 yıl 2 ay olmak üzere toplamda 3 yıl 10 ay hapis cezasına çarptırmıştır. Mahkeme, cezayı üst seviyeden verirken, sanığın cezalarında ise herhangi bir indirim uygulamamıştır (<https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-hemshire-aysegul-terzi-davasinda-flas-karar-2515154>).

Sosyal medyanın gayretleri -özellikle tutuklama aşamasında- yeterince etkili olamasa da, saldırgan kamuoyunun baskısı sonucu ceza almıştır.

Resim 2: Mahkeme önünde destek gösterisi

Kaynak: <https://hthayat.haberturk.com/yasam/guncel/haber/1040531-aysegul-terzi-davasinda-neler-oluyor>

4.2. Tıp Fakültesi Öğrencisinin Kaldırımında Yürüyen Başörtülü Kadına Yumruk Atması

29 Eylül 2017 tarihinde İstanbul Ataşehir'de meydana gelen olayda, 24 yaşındaki Hakan Dünder adlı kişi, kaldırımında yürüyen Aycan Çelik adlı kadına çarpmış, kadın tepki gösterince de yumruk atarak yere düşürmüştür. Olaya ilişkin görüntülerin sosyal medyaya düşmesi ve televizyon haberlerinde yayınlanmasıyla birlikte tepkiler artmıştır. Bunun üzerine harekete geçen polis 2 gün sonra zanlıyı yakalayıp gözaltına almıştır. Yumruğu atan Hakan Dünder'in tıp fakültesi 3. Sınıf öğrencisi olduğu da ortaya çıkmıştır. Zanlı tutuklanarak cezaevine gönderilmiş, tutuklandıktan 18 gün sonra hakkında iddianame düzenlenmiştir. Kamuoyunun tepkisi nedeniyle iddianame kısa süre içinde mahkemece kabul edilerek 9 gün sonrasına duruşma günü vermiştir.

Resim 3: Saldırgan mahkemeye götürülürken

Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/atasehir-saldirganinin-kardesi-konustu-40597151>

İstanbul Anadolu 57. Asliye Ceza Mahkemesi, 1 Kasım 2017 tarihindeki ilk duruşmada karar vermiş, saldırgan Hakan Dünder "Basit kasten yaralama" suçundan 6 ay 20 gün hapis cezasına çarptırılmıştır. "İyi hal" indirimiyle bu cezayı 5 ay 16 güne indiren mahkeme, hükmün açıklanmasını da 5 yıl süre ile geriye bırakmıştır. Mahkeme, kararla birlikte sanığın tahliyesine de karar vermiştir (<https://www.cumhuriyet.com.tr/amp/haber/turbanli-kadina-yumruk-atip-emniyetten-siritarak-cikan-sanik-hukumle-tahliye-edildi-857312>). Sosyal medyanın etkisi sayesinde duruşma 34 günde karara bağlanmıştır.

4.3. Hamile Kadının Bulunduğu Araca Saldıran Baklavacı Kardeşler

İstanbul'da E-5 Karayolunun Pendik mevkiinde 6 Temmuz 2019 tarihinde meydana gelen olay ise -deyim yerindeyse- akıllara durgunluk verecek türdendir. 7 aylık hamile eşi Ayfer Bahçıvan ile birlikte yolculuk eden sürücü Yunus Emre Bahçıvan, trafik polisine yakalanmamak için emniyet şeridinden çıkarak, bir başka aracın önüne kırmak istemiş, bunun üzerine tartışma çıkmıştır. Tartışma sonrasında diğer sürücü Hüseyin Sel de aracını Bahçıvan'ın otomobilinin önüne kırmıştır. Aracın durmasının ardından otomobilden inen Hüseyin Sel ve kardeşi Hasan Sel camı yumruklamaya başlamış, aynayı kırdıktan sonra otomobil kaputunun üzerine çıkıp tekmelemeye başlamıştır. Sürücü kapıları kilitlerken, 7 aylık hamile eşi Ayfer Bahçıvan çığlıklar atarak bu anları cep telefonunun kamerasıyla kayda almıştır. Baklavacı oldukları öğrenilen 2 kardeş olaydan sonra uzaklaşırken, Yunus Emre Bahçıvan ve eşi kaydettikleri görüntülerle polis merkezine giderek saldırganlardan şikâyetçi olmuştur. (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/pendikte-trafik-magandasi-hamile-kadina-dehseti-yasatti-goruntuler-sosyal-medyayi-salladi-41266644>). Olayla ilgili görüntülerin sosyal medyada yayınlanmasından sonra büyük tepki meydana gelmiş, ana akım medyanın da haberlerde bu görüntüleri kullanması üzerine yargı harekete geçmiştir.

Resim 4: Baklavacı kardeşlerin saldırı ânı

Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/sel-kardeslerin-gulunc-savunmalari-ise-yaramadi-magandalar-tutuklandi-41268001>

Baklavacı kardeşler kısa süre içinde yakalanarak tutuklanmış, ancak 24 gün sonra tahliye edilmiştir. Duruşmada saldırgan Hüseyin Sel, “Böyle bir şekilde olayın yaşanmasından dolayı hem burada müştekilerden hem de kamuoyundan özür diliyorum. Bu olay bize yakışmadı. Bize verilen en büyük ceza sosyal medyada yapılan linç oldu” demiştir. (<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/baklavaci-saldirganlar-icin-kurban-kesip-tatli-dagittilar-1511380>) Baklavacı kardeşler tahliyelerini kurban kesip tatlı dağıtarak kutlamıştır. Ancak yaklaşık 1 yıl sonra sonuçlanan yargılamada, Mahkeme, Hasan ve Hüseyin Sel kardeşleri, "Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma" ve "Ulaşım araçlarının kaçırılması ve alıkonulması" suçlarından 5'er yıl hapis cezasına çarptırmıştır. (<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-hamile-kadina-dehseti-yasatmislardi-baklavaci-kardeslerin-cezasi-belli-oldu-41545034>). Sosyal medya, bir kez daha adaletin sağlanmasında ciddi bir rol oynamıştır. Çünkü, “gündelik hayat pratiklerinin içinde büyük yer edinen yeni medya teknolojileri yurttaşlar açısından kamusal kararların daha müzakereci ve katılımı teşvik eder nitelikte olması beklentisini yaratmıştır (Fermanoğlu, 2019: 98). Bir bakıma, *dijital adalet*, bu beklentiyi karşılama gücüne sahip bir ortam yaratmıştır.

5. SONUÇ

Ele alınan üç olayda da sosyal medyanın yargıyı -adaletin yerine getirilmesi konusunda- yönlendirici bir işlev gördüğünü söylemek mümkündür. Devletin katı ve hantal bürokratik yapısı karşısında sosyal medyanın “sınırsız” gücüyle kilitli kapıları zorlayan bir “çilingir” görevi yaptığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu durumun elbette etik açıdan bir sınır çizgisi taşıması gerektiği ortadadır. Ne var ki, dijital çağın hızlı tüketim pratikleri karşısında, adaletin de önünde sonunda bundan payını alması kaçınılmazdır. Nitekim benzer her olayda çark hemen hemen aynı şekilde işlemekte; yargının “basit” olarak algıladığı bir gelişme sosyal medya sayesinde bir anda ülkenin gündemine oturmaktadır. Kamuoyunun gücü, sosyal medyanın itkisiyle, adaletin karmaşık yapısındaki düğümleri çoğu kez kolayca çözmektedir. Yargı kurumu, toplumsal reflekse kayıtsız kalmamaktadır. En azından, kamuoyunun tepkisi dininceye kadar -âmiyâne deyimle- toplumun “gazını” almak için saldırganlar kısa süreliğine de olsa tutuklanmakta, benzer bir yeni olay meydana gelinceye kadar konu gündemden düşmektedir. Bu noktada, gerçek sanala, sanal da gerçeğe dönüşmektedir. Zizek’in dediği gibi, “Gerçeğin sanalla bu şekilde karıştırılmasının sonucu, bir tür öte-maddileşmedir. Her gerçek faaliyet, salt sanal bir statüsü olan bir başka ‘görünmez’ iktidarın ‘görünüm biçimi’ olarak görülür.” (Zizek, 2018: 191). *Görünmez iktidar*, dördüncü kuvvetin son versiyonu olan sosyal medyadır.

Sosyal medya, “çevrimiçi yargı” misyonunu yüklenmekle, sadece dördüncü kuvvet olmanın ve herhangi bir olayda hak dağıtmaya katkıda bulunmanın hazzını duymakla kalmaz; aynı zamanda *toplum laboratuvarında* somut bir kurum olarak yargıyı da etkileyip dönüştürmenin deneyini yapar. Nitekim, en basitinden, 28 Temmuz 2020 tarihli ve 31199 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun kapsamında, ses ve görüntü nakli yoluyla duruşmalara katılım ile online haciz talebinde bulunabilme

imkânı gibi yargı süreçlerini kolaylaştıracak pek çok yenilik yürürlüğe konulmuştur (<https://herguner.av.tr/publications/turk-yargisinda-dijitallesme-hiz-ve-verimlilik-karsinizda-2-yargi-reformu-paketi/?lang=tr>). Sanığın başka bir şehirden getirilmesinin zor veya güvenlik açısından sakıncalı olduğu durumlarda da 2011'den bu yana SEGBİS (Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi) kullanılmaktadır. SEGBİS sayesinde ifade alma ve sorgu işlemleri ile duruşmaların video kaydına alınması; Cumhuriyet Başsavcılığı veya mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan veya mahkemede hazır bulunamayan kişilerin (şüpheli, sanık, tanık, şikayetçi, katılan vs.) video konferans yoluyla dinlenilmesi ve ifadelerinin kayda alınması imkânı sağlanmıştır (<https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=15315&MevzuatTertip=5>). Doğal olarak, yargı kurumu da kendisini dijitalleşen çağa uyarlamaya çalışmaktadır.

Ancak sorun mevzuatın yenilenmesinde değil, zihinsel bir altyapı olarak olaylar ve adli vakalar karşısında *refleks* kazanılmasında düğümlenmektedir. İnteraktif, katılımcı ve paylaşım (haber, fotoğraf, video vb.) açık yapısı sosyal medyayı bu konuda birkaç adım öne taşımaktadır. Tüm otoriter gücüne rağmen, siyaset kurumunun ve yargının bu *gerçekle* yarışabilmesi -şimdilik- zor görünmektedir.

KAYNAKÇA

ARIK, E. (2013). “Yurttaş Gazeteciliğinin Günümüzdeki Görünümü: Twittwr Gazeteciliği Örneği”. Gazi Üniversitesi İletişim Kuram ve Araştırmaları Dergisi, 36, ss. 273-287.

ATALAY, G. E. (2019). “Karanlık Sosyal Ağlarda Haber Paylaşımı “. .: (Ed. Zafer Özdemir-Aysel Çetinkaya), Dijital Çağda Habercilik – Kuram ve Uygulamada Yeni Yönelimler, ss. 177-194, İstanbul, Der Yayınları.

ÇETİNKAYA, A. (2018). İçerik Üretiminden Reklama Çevrimiçi Gazetecilik. Ankara, Nobel Yayınları.

GEZGİN, S. & KIRIK, A. M. (2018). “Sosyal Medyanın Tüketim Kültürüne Etkisi”, (Ed. Suat Gezgin), Dijital Çağda İletişim, ss. 9-25. Konya, Eğitim Yayınevi.

FERMANOĞLU, Ö. M. (2019). Yeni Medya – Siyasal İletişim ve Dijital Demokrasi. Ankara, Nobel Yayınları.

POLATER, Y. Z. (2015). “Adli Kolluk-Savcı İlişkisi ve Soruşturmalara Etkisi”. TBB Dergisi 2015 (120), ss. 289-324.

RADSCH, C. C. (2016). Cyberactivism and Citizen Journalism in Egypt. Maryland, Palgrave Macmillan.

SATIR, M. E. (2020). “Dijitalleşen Biyolojik Yurttaşlık: Change.Org Örneği”. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 95-105.

WITHEFORD, N. D. (2019). Siber Proleterya. (Çev. Eylem Akçay). İstanbul, Z Yayınları.

YURDİGÜL, Y., YÜKSEL, H. (2012). “Gazeteciliğin Dönüşümü: Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Habercilik Pratikleri”. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (18), ss. 140-161.

ZİZEK, S. (2018). Kırılğan Temas. (Çev. Tuncay Birkan). 4. Basım. İstanbul, Metis Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kadin-cinayetleri-raporu-10-ayda-453-kadin-olduruldu-1791007>, Erişim tarihi: 22.11.2020.

<https://www.cnnturk.com/2009/turkiye/08/02/devlet.yine.kadini.koruyamadi/537469.0/index.html>, Erişim tarihi: 9.12.2020

<https://www.ntv.com.tr/turkiye/6-bin-893-mahkemede-1-3-milyon-dosya,dxPeSIVFeU-HpAY9yPPF8g>, Erişim tarihi: 10.01.2021

<https://www.milliyet.com.tr/gundem/son-dakika-hemsire-aysegul-terzi-davasinda-flas-karar-2515154>, Erişim tarihi: 14.01.2021

<https://www.cumhuriyet.com.tr/amp/haber/turbanli-kadina-yumruk-atip-emniyetten-siritarak-cikan-sanik-hukumle-tahliye-edildi-857312>, Erişim tarihi: 17.01.2021

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/pendikte-trafik-magandasi-hamile-kadina-dehseti-yasatti-goruntuler-sosyal-medyayi-salladi-41266644>, Erişim tarihi: 25.01.2021

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/baklavaci-saldirganlar-icin-kurban-kesip-tatli-dagittilar-1511380>, Erişim tarihi: 25.01.2021

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-hamile-kadina-dehseti-yasatmislardi-baklavaci-kardeslerin-cezasi-belli-oldu-41545034>, Erişim tarihi: 25.01.2021

<https://herguner.av.tr/publications/turk-yargisinda-dijitallesme-hiz-ve-verimlilik-karsinizda-2-yargi-reformu-paketi/?lang=tr>, Erişim tarihi: 25.01.2021

<https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=15315&MevzuatTertip=5>, Erişim tarihi: 25.01.2021

